

GYERŐ DÁVID

AZ ISMERET EREJE

Virágvasárnapi beszéd*

Az előtte és utána menő sokaság pedig ezt kiáltotta: „Hozsánna a Dávid Fiának! Áldott, aki jön az Úr nevében! Hozsánna a magasságban!” (Mt 21, 9)

Az pedig az örök élet, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust. (Jn 17, 3)

I.

Akik még az 1970-es évek előtt konfirmáltak, emlékezhetnek arra, hogy akkoriban unitárius káténkban az első kérdésre, mi a vallás, nem a ma használatos kiadás szerinti válasz szerepelt: a vallás Isten és a felebarát iránti szeretet, hanem ez: a vallás Isten megismerése és tisztelése.

Ez a különbség akkor jutott eszembe, amikor a mai naphoz kapcsolódó gondolataimat rendeztettem, s végül e János evangéliumából való, Dávid Ferenc által is a kedvenc bibliai versének tartott jézusi kijelentésnél állapodtam meg: „Az pedig az örök élet, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust”.

Virágvasárnapon, vagy ahogy a bibliai tudósítások nevezik, Jézus Jeruzsálembe való bevonulása napján azért olvastam fel előttem éppen ezt a jézusi tanítást, mert úgy éreztem: ennek kapcsán jól rákészsülhetünk a jövő hét, a nagyhét lelki ajándékaira, nagycsütörtökre, nagypéntekre és nagyszombatra, és jól rákészsülhetünk a kereszténység legnagyobb ünnepére: húsvétra.

Virágvasárnap szerepe ugyanis nem önmagában van, hanem abban, hogy tartalmával megragadja a bűjtől érkező embert, és ráállítja, ráhangolja a húsvét-hoz elvezető út utolsó, legmegpróbáltóbb szakaszára, amely bár időben rövid, alig egy hét, tartalmában mégis többet mond a keresztény időszámítás bármely más heténél. Ugyanilyen bevezető, előkészítő szerepe volt e napnak Jézus korában is: az evangéliumok tudósítása szerint a város határához, mint egy jelképes

* Elhangzott 2005. március 20-án a kolozsvári belvárosi unitárius templomban.

határkőhöz érkező Jézus megállt egy pillanatra, és előre pillantott, szenvedései és megdicsőülése helyszínére és időszakába.

II.

Virágvasárnap főszereplője talán meglepő módon nem Jézus és nem a tanítványok, hanem a nép: az őt váró, az érkezésének hírére fellelkesült, a ruháját eléje terítő, a feléje hozsánnát kiáltó nép. E hozsánná szó eredetileg a Zsoltárok könyve imádságaiban használt felkiáltás volt, jelentése: szabadíts meg, segíts meg!

Azért fontos számunkra a nép e vezető szerepének kiemelése, mert a mai nappal kezdődően, végig a nagyhét eseményein, beleértve húsvétot is, a ma embere önmagát e Jézus körül tolongó sokaságban fedezheti fel a legtalálóbban. Fontos kiemelnünk, hogy az evangélium e csoportosulás megnevezésére éppen a sokaság szót használja, mert ezáltal már utal a jellegére is: a sokaság az esetenként valami szenzáció hírére összeverődött, a kíváncsiság által hajszolt, a magasabb rendű lelki élvezetre csak ritkán kívánczó embereket jelölte. A virágvasárnapkal kezdődő történetben az egyik legfontosabb szerepet mégis e sokaság játszotta, hiszen érte történik minden, az ő megnyeréséért folyik a versengés Jézus és az őt támadók között. Jézus e harcot tanításainak egyre határozottabb megfogalmazásával vívja, a régi rendet őrzők meg a rágalom, a hazugság, a lefizetés eszközeivel küzdenek ellene. Végül közöttük e sokaság választ, és ő is ítélik: a döntő szót ő mondja ki.

Jézus prófétai működésének idején állandó kapcsolatban állt e sokasággal. Bármerre járt, városokban és falvakban, tavak partján és réteken mindenütt találkozunk vele. A Hegyi beszéd és az ezrek megvendéglése, a tengerparti tanítás és a mezei prédikáció mind a sokaság jelenlétében, a sokaságért hangzott el. S ahogy Jézus közeledett Jeruzsálem felé, tanításainak hírére ez a tömeg egyre nőtt. Jerikóban Zákeusnak már fára kellett másznia, hogy láthassa őt. A szent városba való bevonulás után pedig e hozsánnázó nép napokon át együtt volt, ott szalmalángoltak Jézus körül, ott tátották szájukat a templom megtisztításánál, s bár már megváltozott lelki hozzáállással, de ott voltak Jézus elítélésekor és kivégzésekor is.

Ez a sokaság azonban a legnehezebb pillanatokban könnyen eltántorodott Jézus mellől. Jogos az a kérdés tehát: vajon hogyan lehetséges az, hogy ő, aki addig annyira élvezte az emberek rokonszenvét, éppen a sorsdöntő pillanatban veszítette azt el? A magyarázatot erre éppen Jézus munkájának formai sajátossága adja: ő a szó szoros értelmében próféta volt, tanító, s mint minden igaz próféta, lelkesen lángolt, szenvedélyesen világított – de nem szervezkedett, nem figyelt a tálalásra, nem adott a kivitelezésre. Ellenfelei pedig ebben is különböztek tőle: jól szervezettek voltak, egyeztettek, mai szóval stratégiai tervben gondolták végig minden lépésüket. Ha Jézus is gondot fordított volna erre, valószínűleg másként alakul az élete.

Ő azonban abban hitt, hogy a vallási és erkölcsi tanításoknak az önmagukban hordozott igazság erejénél fogva győzniük kell. S az emberek meg is csodálták az eszméket, de szárnyalásukat nem tudták követni. Elmaradtak Jézus mögött, és önmagukat, önmaguk földhöz ragadtságát, önmaguk korlátoltságának elfogadását igazolták akkor, amikor elfordultak tőle, és halálra ítélték. A sokaság e nagyheti drámájára pedig a virágvasárnap és húsvéti eseménykörben nem is találunk megoldást. Ott és akkor Jézus elveszítette a legfontosabbat, azokat, akikért jött: a megfáradtakat és a megterhelteket, a lelki szegényeket és az igazságért üldözötteket.

III.

A jelen, vagyis az ez évi virágvasárnap szempontjából e történelmi feszültség feloldását a másik, János evangéliumából vett bibliai vers adja meg: „Az pedig az örök élet, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust”. Az örökélet hitének előre hozása a húsvétból ma másodlagos jelentőségű, mert most a lényeg az ismereten van. Ez az ismeret, Isten, mint Atya és Jézus, mint tanító megismerése az, ami nemcsak megmagyarázza az örökéletet, ami húsvét problematikája, hanem feloldja a sokaság drámáját is, ami a virágvasárnap és a húsvéthoz elvezető út nagy dilemmája.

Az ismeret ugyanis átformálja az embert, a lelke legmélyén átalakítja, s általa az ellenségből tanítvány, a hozsánnázó sokaságból ismerettel bíró közösség lesz. Az ismeret a közösségformálás legegyszerűbb és mégis leghatékonyabb eszköze. Istent ismerni azt jelenti, hogy őt hitem által elismerem életem alkotójának és gondviselő Atyjának, vele e hiten át gyermeki közösségbe kerülök, s ettől kezdve ez együttlét nem földi vagy halál előtti hozsánnázó élet, sem nem égi vagy halál utáni vegetáló lét, hanem az Istenben, Istennel való mély, csendes létezés. S amely élet Istennel telített, abban nem fontos már sem a hol, sem a mikor. Ez a vallásos ember földi életének isteni dimenziója, amely felé törekedni mindannyiunknak lehetősége, sőt kívánsága van. Mert ez Istennel való létezésünk az egyedüli vigasztalója az elmúlástól, a végtől, az elporladástól rettegő tudatunk kétségbe esésének, kivált most, amikor nagypéntek közelsége újra megkerülhetetlenül elénk helyezi a születés és halál, a meghalás és örökélet el-lentétének annyiszor szőnyeg alá seprert döbbenetét.

Ugyanígy: Jézust ismerni azt jelenti, hogy elfogadom őt, mint Krisztust görög, mint Messiást héber, és mint felkentet magyar szóval, őt, akit Isten az én emberi életem irányítására kent fel, vagyis küldött el. Ez elfogadás az ő tanításainak megismerését jelenti, és az aszerint való élest. Ez a jézusi élet, a Jézussal való élet túl van a földi és égi létformák közti megkülönböztetés határán, mert örök és halhatatlan. „Én vagyok a feltámadás és az élet - mondja Jézus hátrább a János evangéliumában -, aki hisz énbennem, ha meghal, is él, és aki él, és hisz énbennem, az nem hal meg soha.” Vagyis nem ő maga, Jézus halhatatlan, ahogy

azt annyit hallani különféle keresztény szószékekről kivált mostanában húsvét táján, hanem az ő tanítása, az ő öröksége teszi halhatatlanná az őt ismerő embert.

Mindezen ismeret a Jézus korabeli idők hozsánnázó, híg hitű sokaságából még hiányzott, de elérése a ma tanítványai előtt már lehetőségként áll. Azóta mi már tudjuk, hogy a jézusi tanítás megvalósulásának legszebb formája nem a sokaság, hanem a közösség, az egyház. Az egyház ugyanis az a lelki közösség, amelynek tagjait lelki és értelmi szálak fűzik egybe, és amelyben e tagok egymásnak társai és testvérei. Arról ismerik meg őket, hogy szeretik egymást, hogy összetartanak, s főként arról, hogy legdrágább lelki kincsük Isten ismerete, és Jézus ismerete.

IV.

Virágvasárnap és a nagyhét ez igazi tanítványság, e közösségi tudat, ez Isten-ismeret próbája, amely próba minden tavasszal együtt érkezik meg az emberiség életébe. Ezen a próbán kétezer évvel ezelőtt ama jeruzsálemi sokaság elbukott, s azóta ez alkalom évről évre megméri minden nemzedék hitét, minden nemzedék ismeretét. Vajon a 2005. évben húsvétra váró népet, vagyis minket a történelem a hozsánnázó sokaság vagy az ismerettel eltelt közösség kategóriájába sorol majd be? Vajon mi tanítványként várjuk az ünnepet, vagy ellenségként? Vajon igaz és tiszta Isten-ismeret van bennünk, vagy közöny, netán hitetlenség? Vajon az örökélet hitében erősít-e meg minket majd a húsvét, vagy a sötét és buta nemlétében?

Virágvasárnapban gyökerezik a kezdete a hívő válasznak is, és a hitetlennek is. Ekkor kezdődik el ugyanis jelképesen is, valóságosan is a Jézussal való együttléttel legmegmérőbb, legmegpróbálóbóbb ideje, a nagyhét. E kettőben pedig: a virágvasárnapi fényben és a nagyhét szenvedés-sorozatának tűzében minden évben a mi hitünknek, a mi ismeretünknek is meg kell újulnia, újjá kell születnie.

Befejezésül hadd forduljak hát a saját házunk tája felé, és a virágvasárnapi kérdések után fogalmazzak meg egy pár virágvasárnapi jókívánságot:

Bárcsak a mi unitárius egyháziságunk is a sokaság, a tömeg jellemzői helyett a közösség több vonását ölténé magára e szent purgatóriumban. Bárcsak a mi unitárius egyháztagjaink is a kiabáló, nagyszájú, bántó, mellveregető mívolt helyett a tanítványság csendes, de mély minőségével telnének el benne. Bárcsak mindannyian emlékeznénk a káté első kérdésére adott mindkét válaszra, a régire is és az újra is: a mi unitárius vallásunk Isten megismerése és tisztelése, e vallás az Isten és felebarát iránti szeretet.

És végül, bárcsak a hozsánna, a Jézust hívó szó tiszta ismeretből fakadó őszinte lelkesedéssel törne fel ma belőlünk: valóban jöjj közénk, tényleg segíts rajtunk, igazán szabadíts meg minket is a bűntől, a gyarlóságtól, a tudatlanságtól, az ismeret nélküli élettől, Názáreti Jézus! Hozsánna neked, ismeretet adó! Hozsánna neked, öröklétre elvezető! Hozsánna annak, aki téged elküldött! Hozsánna a magasságban! Ámen.

Húsvét-másodnapi beszéd – Isten segedelmével

Ne féljetez azoktól, akik megölik a testet, de a lelket meg nem ölhetik. Inkább attól féljetez, aki a lelket is, meg a testet is el tudja pusztítani a gyehennában. Ugye, a verébnék párja egy fillér, és egy sem esik le közülük a földre Atyátok tudtán kívül? Nektek pedig még a hajatok szálai is mind számon vannak tartva. Ne féljetez tehát: ti sok verébnél értékesebbek vagytok. Aki tehát vallást tesz rólam az emberek előtt, arról majd én is vallást teszek mennyei Atyám előtt, aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt majd én is megtagadom mennyei Atyám előtt. (Mt 10,28–32)

Húsvétot ünneplő Gyülekezet, kedves Testvéreim!

„Elégedetten” látom, hogy egy kis bizonytalanság ült ki az arcokra a felolvasott bibliai versek hallatán. Valóban, meghökkentő dolgokat írtak le az evangélisták, és nekünk, kései utódoknak, még nehezebb megérteni, mit is akartak az evangélisták elmondani. Mit akart tudtunkra adni az általunk szerénynek, irgalmasnak, szeretetteljesnek megismert Jézus ezekkel a „durva”, elbizonytalanító mondatokkal?

A mai prédikációt kész katasztrófa, valóságos lelki megsemmisülést okozó tragédia lenne húsvét első napján elmondani. Ma azonban, húsvét másodnapján, amikor különösebb lelki erőfeszítés nem vár minket, amikor a finom báránysült után csak olyan élvezetes feladatok állnak előttünk, mint a férfiaknak locsolni-menni, a nőknek locsolókat fogadni, nos a mai reggelre ezek a bibliai versek éppen megfelelőek. Feltételezem, hogy az első-napi ima és prédikáció során sikerült újra megbizonyosodni arról, hogy a halált hittel és szeretettel le lehet győzni. Feltételezem: újra meg tudunk bizonyosodni arról, hogy az emberi lélek halhatatlan, s hogy van érzés, gondolat, amit csakis lélektől lélekig lehet eljuttatni. Hiszem, hogy a Jézus emlékére elfogyasztott úrvacsora megerősített minket abban, hogy Jézus tanítását a mindennapi életben is kövessük, és hiszem azt, hogy amikor részesültünk az úrvacsorában, lélekben magunk mellett éreztük elhunyt szeretteinket: szüleinket, nagyszüleinket, gyermekeinket, testvéreinket, barátainkat.

Megengedhető tehát húsvét másodnapján, hogy olyan dolgokkal „ijesztgessek”, mint a gyehenna, ahol állítólag a test és a lélek is elpusztul. Megengedhető, hogy magunkat kis verébnékhez hasonlítsuk, aminek nálunk nemhogy egy fillér az ára, de éppenséggel ingyen is találni eleget. Végül pedig ma elgondolkozhatunk azon, hogy Jézus, a megbocsátásra intő tanítómester, miért mondja azt, hogy